

ÚHEL POHLEDU

Účet za Trumpovo chování

V USA začal pracovat zbrusu nový Kongres. Zasedá v něm historicky nejvyšší počet žen a zástupci různých ras, věr a sexuálních orientací

IGOR LUKEŠ

Pardee School
of Global Studies
Boston University

Ještě se ani nezavřely volební místnosti během listopadových amerických voleb minulého roku, a prezident Donald Trump už našel důvod k oslavám: „Obrovský úspěch dnes večer. Všem děkuji!“

Institut Václava Klause (IVK) nemohl zůstat pozadu. Nechal se Trumpem inspirovat, netrpělivě a bez hlubšího zkoumání faktu mu spěchal blahopřát. Článek s titulkem *To je Trumpovo vítězství!* (Newsletter IVK, listopad 2018) čtenáře dezinformoval, že přý demokraté vyhráli ve Sněmovně reprezentantů navíc jen 26 křesel a republikáni získali dvě křesla v Senátu. Proto se přý žádá „modrá vlna... rozhodně nekoná“. Ivo Strejček, Klausův odborník na americkou politiku, svou analýzu uzavřel tvrzením, že výsledek voleb upevnil postavení Donalda Trumpa, oslabil jeho protivníky, znamená prohru pro „dnešní evropské elity“ a přináší radost „nám“, tedy – předpokládám – Strejčkovi.

Člověk nechce expertům v IVK kazit do nového roku náladu, ale je třeba opravit tvrzení, že američtí demokraté vyhráli navíc jen 26 křesel. Ve skutečnosti jich totiž vyhráli o trochu víc – 40. Michael McDonald z University of Florida sečetl, že voliči do volebních ureň vhodili 118 532 829 platných hlasů. A David Wasserman (Cook Political Report) vypočítal, že demokratičtí kandidáti do sněmovny dostali o 9,7 milionu hlasů víc než jejich republikánští protivníci. Je to největší demokratické vítězství od voleb v roce 1974, které se odehrály ve stínu aféry Watergate. Nad takovými údaji možná mávnou rukou v IVK, ale stěží kdekoli jinde.

Kongresmanka ze sídliště

Klausovy válečníky proti „gendrismu“ a „politické korektnosti“ potěší ještě méně, když se podíváme na osobní profily konkrétních demokratických kandidátů, kteří v posledních volbách uspěli. V novém, tedy 116. Kongresu (sněmovna plus Senát) zasedá od začátku ledna 127 žen, nejvyšší počet v dějinách této země. V Senátu je jich z celkového počtu sto rovná čtvrtina; demokratických senátorek je 17. Je kuriózní, že z hlediska prezidentských voleb nejdůležitější stát, Kalifornie, má v Senátu pouze ženy, obě demokratky. (Kalifornie má ve sboru volitelů 55 křesel, zatímco druhý Texas jich má jen 38 a New York 29.) Totéž platí pro politicky významné státy Minnesota, Neva-

Přísaha nových kongresmanů. Ilhan Omarová (nahore druhá zprava), Rashida Tlaibová (uprostřed druhá zleva) a Deb Haalandová (dole). FOTO ČTK

da, New Hampshire a Washington. Všechny tyto státy jsou v Senátu zastoupeny pouze ženami – a všechny jsou členkami Demokratické strany.

Když se Trump o ženách během kampaně vyjadřoval nejhrubějším tónem, jeho fanoušci se tím bavili: „A co jste čekali? Muži jsou muži.“ Trumpův pokleslý jazyk ho v očích některých voličů zlidšťoval jako člověka z masa a kostí, kámoše, se kterým bychom si mohli zajít na pivo. Na volebních schůzích jsme mohli vidět plakáty „Ženy volí Trumpa!“. Zdálo se, že Trumpovi projde úplně všechno – včetně obsceností. Úspěšný útok ženských kandidátek na místa v dnešním Kongresu spíš ukazuje, že to byla iluze. Jen chvíli trvalo, než pan prezident za své chování dostal účet.

Ve sněmovně z celkových 435 křesel jich dnes ženám patří 102. Z 62 demokratických nováčků je 35 žen. Republikáni mají nováčků jen 30 – a pouze jedním z nich je žena. Nejde ale jen o strohá čísla, jakkoli jsou historická. Voliči totiž nejenže dali šanci ženám, ale hlasovali pro kandidátky různých ras, vyznání a sexuální orientace.

Lze uvést mnoho příkladů: Afroameričanka Jahana Hayesová v civilu učila dějepis na střední škole. Své studenty inspirovala natolik, že ji v roce 2016 zvolili za „nejlepší učitelku roku“. To zase inspirovalo ji. V posledních volbách ve státě Connecticut kandidovala do Kongresu – a vyhrála. Jejím republikánským protivníkem byl bývalý příslušník Námořní pěchoty USA (USMC) a ob-

Jahana Hayesová byla léta učitelkou, její manžel je policista. Kdo může tvrdit, že americká politika je jen pro bohaté?

”

divovatel Donalda Trumpa. Hayesová je první Afroameričankou, která stát v Kongresu zastupuje. Případ je o to zajímavější, že Connecticut patří k nejbohatším státům USA: statistiky uvádějí jako roční příjem na osobu 73 433 dolarů (jaro 2018) a v oblasti Bridgeport a Stamford má být největší koncentrace milionářů v zemi. Hayesová mezi nimi nikdy nežila. Vždy bydlela v prostředí panelákových sídlišť. Její manžel je policista, ona byla léta učitelkou. Kdo může tvrdit, že americká politika je jen pro bohaté?

Hrdá indiánská krev

Sylvia Garciová a Veronica Escobarová jsou první hispánské kongresmanky za Texas, což je jistě aktuální, vzhledem k tomu, že Donald Trump voličům španělsky mluvící lidi představuje jako hordu, která znásilňuje a vraždí a ve volném čase prodává drogy. Ted budou Garciová a Escobarová – jako členky

amerického Kongresu – o preziden-
tových plánech hlasovat.

Ayanna Pressleyová je první Afroameričankou v Kongresu za Massachusetts. Život jí nikdy nic nedaroval: otec od rodiny brzo odešel a matka tvrdě pracovala, aby děti sama uživila. Když zaměstnání ztratila, její dcera musela před promoci odejít z univerzity, aby rodinu udržela nad vodou. Diplom sice nezískala, ale je teď, spolu Jahanou Hayesovou, jednou ze dvou Afroameričanek, které v Kongresu zastupují Novou Anglii.

Sharice Davidsová, členka indiánského kmene Winnebago, byla ještě nedávno amatérskou, potom profesionální zápasnicí v Mixed Martial Arts (MMA). Mezitím vystudovala právnickou fakultu a vstoupila do politiky. Dnes v Kongresu reprezentuje notoricky konzervativní stát Kansas. Hrdá indiánská krev koluje též v žilách Deb Haalandové, již do Kongresu zvolili za stát Nové Mexiko.

Rashida Tlaibová, jedna ze dvou prvních muslimek v Kongresu, zastupuje Michigan. Je nejstarší ze čtrnácti dětí a oba její rodiče přišli z Palestiny. Podle jejího vlastního tvrzení se Tlaibová boje s Donaldem Trumpem nemůže dočkat, což vyjádřila pomocí vulgárního výrazu. Bylo úsměvné pozorovat, jak ti, kdo měli velkorysý pochopení pro Trumpovy sprostárny o ženách, se teď honem červenali. „Takhle mluví dáma?“ kroutili hlavou.

Druhou muslimkou v Kongresu je Ilhan Omarová, která se v roce 1981 na-

rodila v Somálsku jako poslední ze sedmi dětí. Matku ztratila, když jí byly dva roky. Po vypuknutí občanské války otec s dětmi v roce 1991 odešel do Keni a odtud, po čtyřech těžkých letech v uprchlických táborech, se všichni přestěhovali do Spojených států. Začátky byly jistě nelehké, když musel otec děti živit jako taxikář a později coby poštovní doručovatel. Ilhan se stala americkou občankou v roce 2000 a kongresmankou o pouhých osmnáct let později. Protože nosí hidžáb, v České republice by nemohla vystudovat ani střední zdravotnickou školu. Ve Spojených státech si jí voliči z významného státu Minnesota vybrali, aby je zastupovala v Kongresu.

Bojovníky proti „homosexualismu“ z řad IVK nepotěší ani zjištění, že se v listopadu 2018 američtí voliči řídili meritem kandidátů, ne jejich sexuální orientací. Například Arizona do Senátu vysílá první otevřeně bisexuální ženu, Kyrsten Sinemaovou. Ta překvapila viceprezidenta Mika Pence, když místo na Bibli složila přísahu na sbírku amerických zákonů. Už zmíněná Davidsová má nejen indiánskou krev, ale je též lesbou. V Kongresu je – světe, zbož se! – celkem deset osob, jež se otevřeně identifikují jako členové LGBTQ. Nevím, čím to je, ale svět se točí dál.

Mobilizace společnosti

V lednu 2016 Trump prohlásil, že by neztratil přízeň voličů, ani kdyby někoho zastřelil uprostřed Fifth Avenue v New Yorku. I když to bylo trumpovské chvástání, zdálo se, že jeho tvrzení nemá daleko od pravdy. Byť dělal prezident hrubé chyby, jeho popularita mezi republikánskými voliči přesahovala dokonce i putinovské výšiny.

Trump a jeho příznivci se pokusili výsledek voleb v listopadu 2018 veřejnosti zatajit a evidentní výprask od voličů falešně představili jako preziden-
tovo vítězství. Empiricky ověřitelná fakta však dokazují opak.

Nejde jen, jak už bylo řečeno, o čísla, byť jsou důležitá. Od příchodu Trumpa na politickou scénu probíhá ve Spojených státech mobilizace občanské společnosti. To se ve volbách i prokázalo: účast na nich (50,1 procenta) byla totiž největší v amerických dějinách od roku 1914 (50,4 procenta)! A navíc mnozí voliči potvrdili, že do volebních místností přišli, aby se vyjádřili k domácím pánovi Bílého domu. Uvidíme, zda tahle energie Američanům z obou politických stran vydrží do příštích voleb – v listopadu 2020 –, kdy se Trump bude ucházet o druhý mandát. V minulých volbách sám přímo nekandidoval. Za dva roky bude ale jeho jméno tam, kde ho vidí tak rád: úplně nahoře.

Opakovat referendum není dobrý nápad

Vůdce britských opozičních labouristů v pondělí všechny docela překvapil tím, že podpořil myšlenku druhého či opakovaného referenda. Až se bude v parlamentu 29. ledna hlasovat o plánu B premiéry Theresa Mayové, bude se hlasovat i o plánu na druhé referendum. Bude se ale jednat pouze o indikativní hlasování, jakýsi test toho, jestli má něco podobného smysl. K zákonu o referendu, k množství otázek a jejich formulaci a k datu případného referenda jsme stejně daleko jako před pondělím. Není ani zřejmé či jasné, že se Jeremy Corbyn pro druhé referendum opravdu rozhodl, například třeba proto, že si to přeje velká část voličů Labouristické strany.

Možná si chce Corbyn prostě otestovat, jestli by pro opravdové referendum existoval dostatek hlasů. Možná je dokonce jeho záměrem ověřit si, že žádná většina pro druhé referen-

dum ve skutečnosti neexistuje, a s prohraným indikativním hlasováním bude moci tuto myšlenku definitivně smést ze stolu. Svědčilo by o tom to, že radikální zastánci druhého referenda jsou pro to, aby se indikativní hlasování konalo později, než chce Corbyn, tedy až bude veřejnosti dostatečně zřejmé, že možnosti jsou už opravdu jenom dvě: tvrdý brexit bez dohody, nebo právě záchrana členství v EU skrze druhé referendum.

Theresa Mayová před hlasováním o smlouvě o brexitu strašila, že buď bude smlouva, nebo nebude žádný brexit. Pro euroskeptické konzervativce je „nebrexit“ (jak by řekl Václav Klaus) skutečně tou nejhorší noční můrou. Hrozba druhého referenda je může nakonec až tak vystrašit, že smlouvu o brexitu příští týden, po vyjednání nějakých ústupků ve věci irské pojistky, podpoří. Takže Corbyn paradoxně může Mayové pomoci.

MONITOR

JANA MACHÁČKA

ci. Pokud ale premiérka prohraje se smlouvou příští týden v parlamentu znovu, spíš než druhé referendum jsou pravděpodobně nové volby.

Jestliže by ale druhé referendum získalo přeci jen nějaké reálnější obrysy, je třeba se tázat, zda je to v zájmu Česka – a pak také zda je to v zájmu EU.

Zde se mohou pohledy mírně lišit. Británie byla v EU tradičním spojencem České republiky. Stáli jsme na stejné straně v kritice byrokracie a přílišné regulace, stáli jsme na straně svobodného obchodu – a Británie byla vždy zastáncem dokončení a prohloubení jednotného trhu. Britský akcent na

zdravý rozum i rozšiřování EU nám byl vždy blízký. Británie byla také jistým garantem toho, že v EU nevznikne dvou-
rychlostní Evropa, že státy neplatící eurem nebudou odstaveny na druhou kolej. V tomto ohledu by bylo pro nás setrvání Británie v EU lepší, i kdyby se mělo hlasovat třeba třikrát.

Jenže jsme také Evropané – a tady je to už o dost složitější. Představme si, že by proběhlo druhé referendum a členství v EU by bylo zase odmítnuto. To by ale byla pěkná reklama pro Evropskou unii! Reputace EU by utrpěla. Musí to být něco nevábného, ta EU, řekne si leckdo ve světě.

Referendum se opakovalo jen v menších zemích jako Irsko či Dánsko. Když Francie odmítla ústavní smlouvu, žádná nebyla a basta. Británie by se sama druhým hlasováním deklarovala na malou zemi a Unie by tou částí populace, která prohrála, byla cejchována jako někdo, kdo vychovává, poučuje a asociuje se s nedemokratickou a „proti-
lidovou“ praktikou.

I kdyby referendum tentokrát dopadlo „dobře“, k moci by se v Británii časem dostala nějaká euroskeptická vláda a celé otravné fimfárum s brexitem by se opakovalo.

A nakonec: kdyby vyhráli zastánci setrvání, hlasovalo by se v Británii v nadcházejících volbách do Evropského parlamentu protestně a euroskeptické a protestní křídlo v něm by posílilo ještě víc, než se nyní čeká.

Autor je předsedou správní rady IPPS